בְּאוֹרְחָיָא – בדרך שרבים הולכים בה, וּפָרָה רָצָה בֵּין הַכְּרָמִים, חֲרֵי זוֹ אֲבֵידָה. אבל אם ראה טַלִּית מונחת בְּצַד גָּדֵר, קֻרְדּוֹם מונח בְּצַד גָּדֵר, וּפָרָה רוֹעָה בֵּין הַכְּרָמִים, אֵין זוֹ אֲבֵידָה. אמנם אם ראה פרה רועה בין הכרמים שְׁלֹשָׁה יָמִים בְּזֶה אַחַר זֶה, חֲרֵי זוֹ אֲבֵידָה. דין נוסף, רָאָה מַיִם שֶׁשּׁוֹטְפִין וּבָאִין לתוך שדה חברו, חֲרֵי זֶה גּוֹדֵר בִּפְנֵיהֶם כדי שלא יזיקו את השדה. וממה שאמרה הברייתא שפרה שרועה שלושה ימים בזה אחר זה הרי זו אבידה, מוכח שפרה הרועה פחות משלושה ימים אינה אבידה, אבל יותר משלושה ימים ודאי שהיא אבידה.

הגמרא מבארת דין אבידת קרקע: אָמַר רָבָא, נאמר בתורה (דברים כב ג) 'וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְכָל אֲבֵדַת אָחִיךָ', וממה שכתוב 'לכל' ולא 'וכן תעשה לאבידת אחיך' אנו למדים לְרִבּוֹת אֲבֵידַת קַרְקַע – שחייב אדם להציל את קרקע חבירו שלא תינזק. אָמַר לֵיהּ רַב חֲנַנְיָה לְרָבָא, תַּנְיָא דְּמַסַּיַּע לָךְ – הברייתא מסייעת לדבריך, ששנינו, רָאָה מַיִם שֶׁשּׁוֹטְפִין וּבָאִין, חֲרֵי זֶה גּוֹדֵר בִּפְנֵיהֶם שלא יזיקו קרקע חבירו. אָמַר לֵיהּ רבא, אִי מְשׁוּם הָא – אם באת להוכיח מברייתא זו, לֹא תְּסַיְּיעָי – אין בה ראיה לדברי, כיון שאפשר לומר שאין חיוב להציל את קרקע חבירו, ואת הברייתא נפרש כך, הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – במה עוסקת ברייתא זו, בִּרְאִיבָּא – כשיש עוֹמְרִין של תבואה בשדה, והם מטלטלין, ואין הוכחה שאם יש נזק רק לקרקע יש חיוב להצילה.

שואלת הגמרא: אִי דְּאִיבָּא – אם מדובר שיש בשדה עוֹמְרִין, מַאי לְמֵימְרָא – לשם מה אמרה הברייתא דין זה, הלא פשוט שצריך להציל מטלטלין. מיישבת הגמרא: לֹא צְרִיכָא, מדובר דְּאִית – שיש בָּהּ עוֹמְרִין דְּצְרִיכֵי לְאַרְעָא – מחוברים לקרקע, מַהוּ דְּתֵימָא – והיה מקום לומר, שֶׁכֵּיוָן דְּצְרִיכֵי לְאַרְעָא – שהעומרים צריכים את הקרקע, כִּי גּוּפָהּ דְּאַרְעָא דָּמְיָין – דינם כגוף הקרקע, קָא מַשְׁמַע לָן שאינם בגוף הקרקע, אלא דינם כמטלטלין וחייב להצילם.

שנינו במשנה (לעיל ל:): מָצָא חֲמוֹר וּפָרָה [וְכוּ'] רועין בדרך אין זו אבידה, חמור וכליו הפוכין פרה רצה בין הכרמים, הרי זו אבידה. הגמרא דנה באופן שהפרה רועה בין הכרמים או רצה בדרך. מקשה הגמרא: הָא גּוּפָהּ קַשְׁיָא – המשנה עצמה קשה, אֲמַרְתְּ, מָצָא חֲמוֹר וּפָרָה רוֹעִין בַּדֶּרֶךְ אֵין זוֹ אֲבֵידָה, ומדויק מכאן שדווקא רוֹעִין בַּדֶּרֶךְ הוּא דְּלָא הָוֵי אֲבֵידָה, משום שהפרה תינזק, האחת שאינה רצה, והשניה שהיא בדרך ואין חשש שתחבל, הָא – אבל פרה רָצָה בַּדֶּרֶךְ, שיש לחשוש שתחלש מהריצה או שתרוץ למרחקים ותאבד, וְכן פרה רוֹעָה בֵּין הַכְּרָמִים שיש לחשוש שתחבל מענפי הכרם הָוְיָא – הרי היא אֲבֵידָה. נמצאנו למדים מהרישא שאם יש סיבה אחת שעלולה לגרום נזק, הפרה נחשבת אבידה. ומעתה קשה אֵימָא סֵיפָא – ששנינו בסיפא, ראה חֲמוֹר וְכֵלָיו הֲפוּכִים וּפָרָה רָצָה בֵּין הַכְּרָמִים חֲרֵי זוֹ אֲבֵידָה, ומדויק מכאן שדווקא רָצָה בֵּין הַכְּרָמִים הוּא דְּהָוְיָא אֲבֵידָה, משום שיש שתי סיבות להשוש שהפרה תינזק, האחת שהריצה מחלישה אותה, והשניה שהיא נחבלת מהכרמים, הָא – אבל פרה רָצָה בַּדֶּרֶךְ שאין לחשוש שתחבל, וְכן פרה רוֹעָה בֵּין הַכְּרָמִים שאין חשש שתינזק, אֵין זוֹ אֲבֵידָה, מכיון שאין שתי סיבות לחשוש לנזק, וקשה שברישא משמע שדי בסיבה אחת כדי שהפרה תיחשב אבידה.

מתרצת הגמרא: אָמַר אַבָּיֵי, יָגִיד עָלָיו רֵיעוֹ – ילמד עליו חבירו, כלומר, הרישא והסיפא ילמדו זה על זה, תָּנָא – ששנה התנא ברישא רוֹעָה בַּדֶּרֶךְ דְּלָא הָוְיָא אֲבֵידָה, וְהוּא הַדִּין לִרוֹעָה בֵּין הַכְּרָמִים שאינה אבידה, כיון שהיא רועה. תָּנָא – ושנה התנא בסיפא רָצָה בֵּין הַכְּרָמִים דְּהָוְיָא אֲבֵידָה, וְהוּא הַדִּין לְרָצָה בַּדֶּרֶךְ שהיא אבידה, כיון שהיא רצה.

מקשה הגמרא: אָמַר לֵיהּ רָבָא, אִי יָגִיד עָלָיו רֵיעוֹ – אם המשנה כתבה אופן אחד כדי ללמד על האופן השני, לֵיתָנֵי קִילְתָא – היתה צריכה המשנה לכתוב את האופן הקל שיש בו יותר חידוש, ונלמד מכך שֶׁכֵּן חֲמִירְתָא – באופן החמור הדין כך, כלומר, לֵיתָנֵי – תכתוב המשנה רָצָה בַּדֶּרֶךְ דְּהָוְיָא אֲבֵידָה כיון שריצתה מזיקה לה, וְכָל שֶׁכֵּן רָצָה בֵּין הַכְּרָמִים שיש לחשוש שתחבל מהכרמים שהיא אבידה, וְלֵיתָנֵי – ותכתוב המשנה רוֹעָה בֵּין הַכְּרָמִים דְּלֹא הָוְיָא אֲבֵידָה כיון שהיא רועה, ואף על פי שהיא יכולה להחבל, וְכָל שֶׁכֵּן רוֹעָה בַּדֶּרֶךְ שאין לחשוש לנזק הגוף שאינה אבידה.

מתרצת הגמרא: אֶלָּא אָמַר רָבָא, רָצָה אַרָצָה – הסתירה מהדיוק ברישא שרצה בדרך היא אבידה לדיוק בסיפא שרצה בדרך אינה אבידה לֹא קַשְׁיָא, שכן הָא – הרישא מדברת באופן דְּאַפָּהּ לְגַבֵּי דַּבְרָא – שהפרה רצה כשפניה כלפי השדה והיא מתרחקת מהעיר ויכולה להאבד, וְהָא – הסיפא מדברת באופן דְּאַפָּהּ לְגַבֵּי מָתָא – שהפרה רצה כשפניה כלפי העיר ואין חשש שתאבד. וכן רוֹעָה אַרוֹעָה – הסתירה מהדיוק ברישא שרועה בין הכרמים היא אבידה לדיוק בסיפא שרועה בין הכרמים אינה אבידה נַמִּי לֹא קַשְׁיָא – גם היא לא קשה, שכן הָכָא – הרישא מדברת בַּאֲבֵידַת גּוּפָהּ – לגבי הפרה עצמה, שאינו חייב להשיבה כיון שהפרה עצמה אינה אבודה, וּהָכָא – הסיפא מדברת בַּאֲבֵידַת קַרְקַע – הכרם שלא ינזק מחמת הפרה, והמשנה מלמדת שצריך להוציא את הפרה מהכרם מחמת הפסד הכרם. ומבארת הגמרא: כִּי קָתָנֵי – כשהתנא שונה שרוֹעָה בְּדַרְכָּהּ לֹא הָוְיָא אֲבֵידָה ואנו מדייקים הָא רוֹעָה בֵּין הַכְּרָמִים הַוְיָא אֲבֵידָה, מדובר בַּאֲבֵידַת גּוּפָהּ, והחילוק בין רצה לרועה הוא, דְּרָצָה בֵּין הַכְּרָמִים מַסָּקָא – נחבלת מהענפים, ולכן היא אבידה, וְרוֹעָה בֵּין הַכְּרָמִים שהיא הולכת בנחת לֹא מַסָּקָא – אינה נחבלת מהענפים, ואינה אבידה.

שואלת הגמרא: וְרוֹעָה בֵּין הַכְּרָמִים שדייקנו מהסיפא שאינה אבידה, נְהִי דְּלֹא מַסָּקָא – אף אם נאמר שאינה נחבלת, אך תֵּיפּוֹק לֵיהּ – נלמד שיתחייב בהשבה מְשׁוּם אֲבֵידַת קַרְקַע. משיבה הגמרא: מדובר בְּרִבּוּיֵי – בקרקע של כותי שאין חייבים בהצלתה. שואלת הגמרא: וְתֵיפּוֹק לֵיהּ – נלמד שיתחייב בהשבת הפרה מְשׁוּם אֲבֵידַת גּוּפָהּ, דִּדְלָמָא קָטְלוּ לָהּ – שיש לחשוש שמא יהרוג הכותי את הפרה. משיבה הגמרא: מדובר בְּאַתְרָא דְּמַתְרוּ וַהֲדַר קָטְלֵי – במקום שלא הורגים את הפרה קודם שמתרים בבעליה. שואלת הגמרא: וְדִלְמָא אַתְרוּ בָּהּ – שמא כבר התרו בו, ואם כן שיתחייב המוצא בהצלתה. משיבה הגמרא: אִי אַתְרוּ בָּהּ וְלֹא אַזְהֲרוּ בָּהּ – אם מדובר שהתרו בבעל הפרה והוא לא נזהר שלא תלך פרתו לשם, אין המוצא חייב בהשבתה, שהרי וַדַּאי אֲבֵידָה מִדַּעַת הִיא.

שנינו במשנה (לעיל ל:): הֶחֱזִירָהּ וּבָרְחָה הֶחֱזִירָהּ וּבָרְחָה [וְכוּ'] אפילו ארבעה וחמשה פעמים חייב להחזירה, שנאמר 'והשב תשיבם'. שואלת הגמרא: אָמַר לֵיהּ הַהוּא מְדַרְבָּנַן – אחד החכמים לְרָבָא, מנין שחייב להחזירה אפילו ארבעה וחמשה פעמים, אֵימָא – נאמר שמהמילה 'הָשֵׁב' יודעים שחייב להשיב חָדָא וְתְמָנֵא – פעם אחת, ומהמילה 'תְּשִׁיבֵם' לומדים שחייב להשיב תְּרֵי וְתְמָנֵי – שני פעמים, אבל יותר מכך אינו חייב להשיב. אָמַר לֵיהּ רבא, המילה 'הָשֵׁב' אֲפִילּוּ מֵאָה פְּעָמִים מַשְׁמַע, ומהמילה 'תְּשִׁיבֵם' אנו למדים דרשה זו, אֵין לִי שמקיים המוצא מצות השבה אֶלָּא כשהחזירה לְבֵיתוֹ של המאבד, החזירה לְגִנָּתוֹ וּלְחוּרְבָתוֹ מְנַיִן שקיים מצות השבה, תַּלְמוּד לוֹמַר 'תְּשִׁיבֵם' מִכָּל מָקוֹם.

מבררת הגמרא: הֵיכִי דָּמֵי – באיזה אופן נאמר ריבוי זה, אִי דְּמִינַּטְרָא – אם הגינה והחורבה הם מקומות המשתמרים, פְּשִׁיטָא – שקיים מצות השבה, ולא צריך ללמוד את זה מפסוק, וְאִי דְּלֹא מִינַּטְרָא – ואם אינם משתמרים, אֲמַאי – מדוע קיים בזה מצות השבה, הלא האבידה עדיין יכולה להיאבד. מבארת הגמרא: לְעוֹלָם דְּמִינַּטְרָא – מדובר בגינה ובחורבה המשתמרים, וְהָא קָא מַשְׁמַע לָן – והפסוק בא להשמיענו דְּלֹא בְּעֵינַן דַּעַת בְּעָלִים – שאינו צריך להודיע לבעלים שהשיב את אבידתו, וְכִדְרַבִּי אֶלְעָזָר דְּאָמַר הַכֹּל – גנב וגזלן וארבעה שומרים המשיבים חפץ לבעלים צְרִיכִין דַּעַת בְּעָלִים – צריכים להודיע לבעל החפץ שהחזירו לו את החפץ, ואם לא הודיעו הם חייבים באחריות החפץ, חוּץ מֵהֶשֶׁבַת אֲבֵידָה, שנפטר מאחריות על האבידה גם אם לא הודיע לבעלים, כיון

המשך בעמוד יב

שֶׁהַתּוֹרָה רִיבְּתָה הֲשָׁבוֹת הַרְבֵּה, שנאמר ׳והשב תשיבם׳.

הגמרא מביאה שאלות נוספות לגבי פסוקים שיש בהם כפילות לשון: שאל אותו חכם את רבא, נאמר לגבי מצות שלוח הקן (דברים כב ז) ׳שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם׳, אִיצְטְרִיךְ – ונאמר שמהמילה ׳שַׁלֵּחַ׳ אנו למדים שחייב לשלח את האם חָדָא זִימְנָא – פעם אחת, ומהמילה ׳תְּשַׁלַּח׳ אנו למדים תְּרֵי זִמְנֵי – שאם חזרה חייב לשלחה פעם שניה, אבל יותר מכך אינו חייב בשילוח, ומדוע שנינו בחולין (קמא.) שאם שילחה וחזרה אפילו ארבע וחמש פעמים חייב לחזור ולשלחה. אֲמַר לֵיהּ רבא, ׳שַׁלֵּחַ׳ אֲפִילּוּ מְאָה פְּעָמִים מַשְׁמַע, ומהמילה ׳תְּשַׁלַּח׳ אנו למדים דרשה זו, אֵין לִי שחייב לשלח את האם קודם שנוטל את הבנים אֶלָּא כשנוטל את הציפור לְדַבֵּר הָרְשׁוּת כגון אכילה, אך אם נוטלה לְדַבֵּר מִצְוָה כגון לצורך טהרת מצורע, מַנַּיִן שחייב בשלוח האם, תַּלְמוּד לוֹמַר ׳תְּשַׁלַּח׳ מִכָּל מָקוֹם.

אָמַר לֵיהּ הַהוּא מְדַרְדְּקָנָן לְרָבָא, נאמר לגבי מצות תוכחה (ויקרא יט יז) ׳הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ אֶת עֲמִיתֶךָ׳, וְאִיצְטְרִיךְ – ונאמר שמהמילה ׳הוֹכֵחַ׳ אנו למדים שחייב להוכיח חָדָא זִימְנָא – פעם אחת, ומהמילה ׳תּוֹכִיחַ׳ אנו למדים שאם לא הועילה התוכחה חייב להוכיח תְּרֵי זִמְנֵי – שני פעמים, אבל יותר מכך אינו חייב. אֲמַר לֵיהּ רבא, ׳הוֹכֵחַ׳, אֲפִילּוּ מְאָה פְּעָמִים מַשְׁמַע, ומהמילה ׳תּוֹכִיחַ׳ אנו למדים דרשה זו, אֵין לִי שחייב בתוכחה אֶלָּא חֲבֵרוֹ לְתַלְמִיד, אך תַּלְמִיד לְרַב מַנַּיִן שחייב בתוכחה, תַּלְמוּד לוֹמַר ׳הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ׳ מִכָּל מָקוֹם.

הגמרא מבארת פסוקים נוספים שיש בהם כפילות לשון: נאמר לגבי חיוב פריקה (שמות כג ה) ׳עָזֹב תַּעֲזֹב עִמּוֹ׳. ומבארת הגמרא: אֵין לִי שחייב בפריקה אֶלָּא כשבְּעָלָיו עִמּוֹ והוא מסייע לו בפריקה, אך כְּשֶׁאֵין בְּעָלָיו עִמּוֹ, כלומר שאין הבעלים יכולים לסייע לו בפריקה, מַנַּיִן שחייב בפריקה, תַּלְמוּד לוֹמַר ׳עָזֹב תַּעֲזֹב׳ מִכָּל מָקוֹם. נאמר לגבי חיוב טעינה (דברים כב ד) ׳הָקֵם תָּקִים עִמּוֹ׳. ומבארת הגמרא: אֵין לִי שחייב בטעינה אֶלָּא כשבְּעָלָיו עִמּוֹ והוא מסייע לו בטעינה, אך כְּשֶׁאֵין בְּעָלָיו עִמּוֹ, כלומר שאין הבעלים יכולים לסייע לו בטעינה, מַנַּיִן שחייב בטעינה, תַּלְמוּד לוֹמַר ׳הָקֵם תָּקִים׳ מִכָּל מָקוֹם.

הגמרא דנה מדוע הוצרכה התורה לכתוב גם פריקה וגם טעינה. שואלת הגמרא: וְלָמָּה לִיהּ לְמִכְתַּב פְּרִיקָה וְלָמָּה לֵיהּ לְמִיכְתַּב טְעִינָה – מדוע צריכה התורה לכתוב פסוק לחיוב פריקה ופסוק לחיוב טעינה, הרי אפשר ללמוד זה מזה. משיבה הגמרא: צְרִיכִי, דְּאִי כָּתַב רַחֲמָנָא – שאם היתה התורה כותבת רק ׳עזב תעזב עמו׳ לחיוב פְּרִיקָה, הָוֶה אָמֵינָא – הייתי אומר שהסיבה שחייב בפריקה היא מִשּׁוּם דְּאִיכָּא [–שישנו] צַעַר בַּעֲלֵי חַיִּים, שהרי הבהמה מצטערת במשא שעליה, וְאִיכָּא – ויש גם ח�ָסְרוֹן כִּיס, שהרי הבהמה מתקלקלת מחמת המשא, אֲבָל טְעִינָה דְּלֵיכָּא צַעַר בַּעֲלֵי חַיִּים אִיכָּא וְלֵיכָּא חֶסְרוֹן כִּיס אִיכָּא – שאין לא צער בעלי חיים ולא חסרון כיס, אִימָּא – נאמר שלֹא יתחייב בטעינתה. וְאִי אַשְׁמְעִינַן – ואם היתה התורה כותבת ׳הקם תקים עמו׳ לחיוב טְעִינָה, הייתי אומר שהתורה חייבה לסייע בטעינה מִשּׁוּם דִּכְשָׁכָר – שאינו חייב לעשותה בחנם אלא בשכר, אֲבָל פְּרִיקָה דִּבְחִנָּם – שחייב לעשותה בחינם, אִימָּא – נאמר שלֹא חייבה אותו התורה בכך, צְרִיכָא – לכן הוצרכה התורה לכתוב פסוק מיוחד לחיוב טעינה ופסוק מיוחד לחיוב פריקה בחינם.

שואלת הגמרא: וְלִרְבִּי שִׁמְעוֹן דְּאָמַר (לקמן לב.) שאַף טְעִינָה חייבים לעשותה בְּחִנָּם, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר – מה יש לתרץ, הלא אפשר ללמוד פריקה מטעינה. מיישבת הגמרא: לְרִבִּי שִׁמְעוֹן, לֹא מַסְיְיעֵי לֵיהּ קְרָאֵי – אין פסוק שמשמעותו דווקא חיוב טעינה, כיון שגם את הפסוק ׳הָקֵם תָּקִים עִמּוֹ׳ אפשר לפרש לחיוב פריקה, ואם כן כל אחד מהפסוקים שהיה נכתב הייתי מפרש שהכוונה לפריקה, ולא היינו יודעים שיש חיוב טעינה, לכך הוצרכו שני הפסוקים.

הגמרא דנה מדוע הוצרכה התורה לכתוב גם פריקה וטעינה וגם השבת אבידה. שואלת הגמרא: לָמָּה לִי לְמִכְתַּב אֲבֵידָה הֲנֵי תַּרְתֵּי, וְלָמָּה לִי לְמִכְתַּב אֲבֵידָה – מדוע צריכה התורה לכתוב גם פריקה וטעינה, וגם חיוב השבת אבידה, הרי אפשר ללמוד פריקה וטעינה מהשבת אבידה, או השבת אבידה מפריקה וטעינה, שהרי ענינם של חיובים אלו הוא הצלת ממונם של ישראל. משיבה הגמרא: צְרִיכִי, דְּאִי כָּתַב רַחֲמָנָא הֲנֵי תַּרְתֵּי – שאם היתה התורה כותבת רק חיובי פריקה וטעינה, הייתי אומר שדווקא בהם חייב מִשּׁוּם דְּצַעֲרָא דְּמָרֵיהּ אִיתָא – שיש צער לבעלים, וכן צַעֲרָא דִּידֵיהּ אִיתָא – יש בזה צער לבהמה, אֲבָל אֲבֵידָה, דְּצַעֲרָא דְּמָרֵיהּ אִיתָא – שיש בזה צער לבעלים, וְצַעֲרָא דִּידֵיהּ לֵיתָא – אולם אין צער לאבידה, אֵימָא – נאמר שלֹא יתחייב בהשבה, ולא היינו לומדים השבת אבידה מפריקה וטעינה. וְאִי אַשְׁמְעִינַן – ואם היתה התורה כותבת רק השבת אֲבֵידָה, הייתי אומר שבזה חייב מִשּׁוּם דְּלֵיתָא לְמָרֵיהּ בַּהֲדֵיהּ – שאין הבעלים נמצאים עם האבידה ואינם יכולים לטפל בה,

אֲבָל הָנֵי תַּרְתֵּי – חיובי פריקה וטעינה, דְּאִיתָא לְמָרָה בַּהֲדָהּ – שהבעלים נמצאים עם הבהמה, שהרי הפסוק אומר 'עזוב תעזוב עמו', ויכולים הם לבקש פועלים שיפרקו ויטענו בשבילו, אֵימָא לֹא – הייתי אומר שלא יתחייב בפריקה וטעינה, צְרִיכָא – לכך הוצרכה התורה לכתוב גם חיוב השבת אבידה וגם חיוב פריקה וטעינה.

הגמרא מביאה פסוקים נוספים ודורשת בהם את כפילות הלשון: נאמר לגבי רוצח שדינו מיתה בסייף (במדבר לה כא) 'מוֹת יוּמַת הַמַּכֶּה רֹצֵחַ הוּא'. מבארת הגמרא את הכפילות בפסוק: אֵין לִי שבית דין יכולים להמית את הרוצח אֶלָּא בְּמִיתָה הַכְּתוּבָה בּוֹ שהיא סייף, מַנַּיִן שֶׁאִם אִי אַתָּה יָכוֹל לְהָמִיתוֹ בְּמִיתָה הַכְּתוּבָה בּוֹ, כגון שהיה בורח בספינה ואי אפשר להמיתו בסייף, שֶׁאַתָּה – שבית דין רַשַּׁאי לַהֲמִיתוֹ בְּכָל מִיתָה שֶׁאַתָּה יָכוֹל לַהֲמִיתוֹ, וכגון לזרוק עליו חץ מרחוק ולהמיתו או להטביעו בים, תַּלְמוּד לוֹמַר ממה שכפלה התורה את הלשון 'מוֹת יוּמָת', ללמדנו שֶׁמָּכָּל מָקוֹם – שבית דין יכולים להמיתו בכל דרך שאפשר.

נאמר לגבי אנשי עיר הנדחת (דברים יג טז) 'הַכֵּה תַכֶּה אֶת יֹשְׁבֵי הָעִיר הַהִוא לְפִי חָרֶב'. מבארת הגמרא את הכפילות בפסוק: אֵין לִי שבית דין יכולים להמית את אנשי עיר הנדחת אֶלָּא בְּהַכָּאָה הַכְּתוּבָה בָּהֶן שהיא סייף, מַנַּיִן שֶׁאִם אִי אַתָּה יָכוֹל לַהֲמִיתָן בְּהַכָּאָה הַכְּתוּבָה בָּהֶן, שֶׁאַתָּה – שבית דין רַשַּׁאי לַהֲכוֹתָן בְּכָל הַכָּאָה שֶׁאַתָּה יָכוֹל, תַּלְמוּד לוֹמַר מכך שכפלה התורה את הלשון 'הַכֵּה תַכֶּה', מָכָּל מָקוֹם – שבית דין יכולים להמיתם בכל דרך שאפשר.

נאמר לגבי חיוב השבת משכון (דברים כד יג) 'הָשֵׁב תָּשִׁיב לוֹ אֶת הָעֲבוֹט כְּבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ'. מבארת הגמרא את הכפילות בפסוק: אֵין לִי שחייב להשיב את המשכון בלילה אֶלָּא כְּשֶׁמַּשְׁכְּנוֹ בְּרְשׁוּת בֵּית דִּין – שהעמידו בדין, ובית דין הם ששלחו שליח למשכנו, אבל אם מַשְׁכְּנוֹ שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת בֵּית דִּין – אם לקח את המשכון בעצמו בעל כרחו של הלוה, מַנַּיִן שחייב להשיב לו את המשכון בלילה, תַּלְמוּד לוֹמַר 'הָשֵׁב תָּשִׁיב' מִכָּל מָקוֹם, ולעולם חייב להחזיר את המשכון בזמן שהלוה צריך אותו.

נאמר פסוק נוסף לגבי חיוב השבת משכון (שמות כב כה) 'אִם חָבֹל תַּחְבֹּל שַׂלְמַת רֵעֶךָ עַד בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ תְּשִׁיבֶנּוּ לוֹ'. מבארת הגמרא את הכפילות בפסוק: אֵין לִי שחייב להחזיר את המשכון ביום, אֶלָּא כְּשֶׁמַּשְׁכְּנוֹ בִּרְשׁוּת בית דין, אבל אם מַשְׁכְּנוֹ שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת, מַנַּיִן שחייב להחזיר את המשכון, תַּלְמוּד לוֹמַר 'חָבֹל תַּחְבֹּל' מִכָּל מָקוֹם. שואלת הגמרא: וְהָנֵי תְּרֵי קְרָאֵי לָמָּה לִי – מדוע נצרכו שני פסוקים ללמד על חיוב השבת המשכון. עונה הגמרא: חַד – הפסוק 'חָבֹל תַּחְבֹּל', נצרך לְכְתוּבוֹת יוֹם שכאשר לקחה בלילה חייב להחזירה ביום, וְחַד – והפסוק 'הָשֵׁב תָּשִׁיב', נצרך לְכְתוּבוֹת לַיְלָה שכאשר לקחה ביום חייב להחזירה בלילה.

נאמר לגבי מצות צדקה (דברים טו ח) 'כִּי פָתֹחַ תִּפְתַּח אֶת יָדְךָ לוֹ'. מבארת הגמרא את הכפילות בפסוק: אֵין לִי שחייב לתת צדקה אֶלָּא לְעַנְיֵי עִירֶךָ, אבל לַעֲנְיֵי עִיר אַחֶרֶת מַנַּיִן שמצוה לתת להם צדקה, תַּלְמוּד לוֹמַר 'פָּתֹחַ תִּפְתַּח' מִכָּל מָקוֹם, ללמדך שחייב לתת צדקה אף לעניי עיר אחרת.

נאמר פסוק נוסף לגבי מצות צדקה (דברים טו י) 'נָתוֹן תִּתֵּן לוֹ'. מבארת הגמרא את הכפילות בפסוק: אֵין לִי שחייב לתת צדקה אֶלָּא כשהוא יכול ליתן מַתָּנָה מְרוּבָּה, אבל אם אינו יכול לתת מתנה מרובה, אלא רק מַתָּנָה מוּעֶטֶת, מַנַּיִן שצריך לתת, שמא לא חייבה אותו התורה לתת כדי שלא יעני ויצטרך לבריות, תַּלְמוּד לוֹמַר 'נָתוֹן תִּתֵּן' מִכָּל מָקוֹם.

נאמר לגבי מצות הענקה (דברים טו יד) 'הַעֲנִיק תַּעֲנִיק לוֹ מִצֹּאנְךָ וּמִגָּרְנְךָ וּמִיִּקְבֶךָ'. מבארת הגמרא את הכפילות בפסוק: אֵין לִי אֶלָּא בשעה שֶׁנִּתְבָּרֵךְ הַבַּיִת של האדון בְּגִלָּלוֹ – בגלל העבד, שאז אמרה תורה שמַעֲנִיקִים לו, וכמו שמשמע מהמשך הפסוק 'אֲשֶׁר בֵּרַכְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ תִּתֶּן לוֹ', אבל אם לֹא נִתְבָּרֵךְ הַבַּיִת בְּגִלָּלוֹ, מַנַּיִן שצריך להעניק לעבד, תַּלְמוּד לוֹמַר 'הַעֲנֵק תַּעֲנִיק' מִכָּל מָקוֹם.

שואלת הגמרא: וְלִרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, דְּאָמַר (קידושין יז:) שרק אם נִתְבָּרֵךְ הַבַּיִת בְּגִלָּלוֹ מַעֲנִיקִין לו, אבל אם לֹא נִתְבָּרֵךְ הַבַּיִת בְּגִלָּלוֹ אֵין מַעֲנִיקִין לו, אם כן תיבת 'תַּעֲנִיק' לָמָּה לִי. משיבה הגמרא: דִּכְתִיב תּוֹרָה כִּלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם שדרכם לכפול תיבות בלשונם.

נאמר לגבי מצות הלוואה (דברים טו ח) 'כִּי פָתֹחַ תִּפְתַּח אֶת יָדְךָ לוֹ וְהַעֲבֵט תַּעֲבִיטֶנּוּ דֵּי מַחְסֹרוֹ אֲשֶׁר יֶחְסַר לוֹ'. מבארת הגמרא את הכפילות בפסוק: אֵין לִי שחייב להלוות אֶלָּא כְּשֶׁאֵין לוֹ – ללוות ממה שהתפרנס, וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְהִתְפַּרְנֵס משלך במתנה, בזה אָמַר רַחֲמָנָא – אמרה התורה תֵּן לוֹ בְּדֶרֶךְ הַלְוָאָה, אבל באשר יֵשׁ לוֹ ממה שהתפרנס, וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְהִתְפַּרְנֵס משלו אלא מהצדקה בצמצום, מַנַּיִן שגם לו צריך להלוות, תַּלְמוּד לוֹמַר 'תַּעֲבִיטֶנּוּ' מִכָּל מָקוֹם.

שואלת הגמרא: וְלִרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּאָמַר (כתובות סז:), שאם יֵשׁ לוֹ ממה להתפרנס וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְהִתְפַּרְנֵס משלו אלא מהצדקה אֵין נִזְקָקִין לוֹ להלוותו, תיבת 'תַּעֲבִיטֶנּוּ' שכתבה התורה לָמָּה לִי. משיבה הגמרא: דִּכְתִיב תּוֹרָה כִּלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם שדרכם לכפול תיבות בלשונם:

שנינו במשנה: הָיָה בָּטֵל מִן הַפֹּעַל לֹא יֹאמַר לוֹ תֵּן לִי שָׂכָר אֶלָּא נוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ כְּפוֹעֵל (בטל):

הגמרא מבארת מהו השכר שבעל האבידה צריך לתת למוצא: (תנן), נוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ כְּפוֹעֵל בָּטֵל – כמה שפועל מוכן לפחות משכרו ולהתבטל ממלאכה. שואלת הגמרא: מַאי – מדוע נוטל כְּפוֹעֵל בָּטֵל, הלא הוא טורח בהשבת האבידה ואינו מתבטל ממלאכה. משיבה הגמרא: אָמַר אַבָּיֵי, כוונת הברייתא היא, שהמוצא מקבל כְּפוֹעֵל בָּטֵל שֶׁל אוֹתָהּ מְלָאכָה דְּבָטֵל מֵינַהּ, כלומר, רואים כמה מוכן אדם לפחות משכרו כדי לעסוק במלאכה קלה יותר מהמלאכה שהוא עוסק בה תמיד, ואותו שכר יתן לו:

שנינו במשנה: אִם יֵשׁ שָׁם בֵּית דִּין מַתְנֶה בְּפָנֵיהֶם:

הגמרא מוכיחה ממשנתינו לדין חלוקת שותפים: אִיפּוֹךְ וְרַב סַפְרָא עֲבִיד עֵימְקָא בַּהֲדֵי הֲדָדֵי – עשו עסק ביחד, כלומר השתתפו ביניהם בסחורה, אָזַל – הלך רַב סַפְרָא, וּפָלַג לֵיהּ – חילק ולקח את חלקו מתוך השותפות בְּלָא דַּעְתֵּיהּ דְּאִיפּוֹךְ – בלא ידיעתו של איסור, ועשה זאת בְּאַפֵּי בֵּי תְּרֵי – בפני שני אנשים. אָתָא לְקַמֵּיהּ – בא רב ספרא לפני דְּרָבָה בַּר רַב הוּנָא, אָמַר לֵיהּ רבה בר רב הונא, זִיל אַיְיתֵי תְּלָתָא – לך הבא שלשה אנשים הֶפְלַגְתָּ קַמַּיְיהוּ – שבפניהם חלקת את השותפות, אִי נַמִּי – או שתביא

אגרות קודש

[ה'תשל"ב]

הגעתני שמועה שכאילו אינו מקיים **ח"ו** הוראות הרופא.

ובאם אמיתית היא – בודאי בהקדם יתחיל לקיימן וכדבעי, ובפרט שזהו דין מפורש בשו"ע וכו' – ויבשר טוב.

אזכיר עה"צ.